

endast hvad derutöfver återstår att fordra skall till honom af Statskontoret utbetalas.

Om remiss af denna motion till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1886.

J. H. G. Fredholm.

N:o 25.

Af Herr **J. H. G. Fredholm:** *Angående veterinärrättningens i Skara ombildning till en hofbeslagsskola m. m.*

Sedan Kongl. Maj:t vid sistlidne riksdag, efter sakkunniges hörande, aflät nådig proposition om ett definitivt ordnande af veterinärrättningens i Skara framtida verksamhet, efter det denna inrättning nära nog från sin början år 1775 endast varit provisoriskt anordnad, och hvarvid Kongl. Maj:t föreslog: att vid inrättningen skulle inrättas en fullständig hofbeslagsskola, att der fortfarande skulle underhållas en sjukvårdsanstalt för husdjur vid hvilken lämplig undervisning i husdjurens sjukvård skulle lemnas dem, som ville sig deraf betjena, och att årliga utgifterna härför beräknades uppgå till 8,000 kronor, till hvilkas betäckande funnes afkastningen af Hernqvistska donationen 2,800 kronor, af Ugglas m. fl. donation 75 kronor, af statens egendom Brogården 2,525 kronor, hvarjemte ett statsanslag af 2,600 kronor skulle af Riksdagen erfordras, så lemnade Riksdagen, genom att Första Kammaren afslog Kongl. propositionen och Andra Kammaren biföll densamma, frågan om veterinärrättningens ordnande i samma provisoriska tillstånd, som den under en lång följd af år befunnit sig.

De anmärkningar, som inom Riksdagen framställdes emot bifall till den Kongl. propositionen voro hufvudsakligen: *att* inrättningen grundade sig på en donation, hvars bestämmelse skulle lägga hinder i vägen för den ifrågasatta ombildningen; *att* behovet af veterinärer vore större, än som kunde utbildas vid Veterinärinstitutet i Stockholm; *att* för allmogens sjuka husdjur erfordrades billiga veterinärer, sådane som endast innehade förkunskaper motsvarande afgång från 5:te klassen af elementarläroverk och *att* vid inrättningen i Skara en mera omfattande praktisk undervisning i sjukvård af nötkreatur, får och svin skulle kunna meddelas än vid läroverket i Stockholm. Då emellertid vid den af t. f. sekreteraren hos Landtbruksakademien i Oktober 1884 företagna inspektionen af inrättningen visade sig, »att den teoretiska delen af undervisningen syntes lida af väsentliga brister, säkerligen i hufvudsak härflytande dels från det omogna tillstånd, i hvilket flertalet af lärjungarne befunne sig, då de vid inrättningen mottogos, dels ock från undervisningsmaterielens bristfälliga skick», så att »någon allvarlig och verkligen fruktbringande undervisning i åtskilliga af de på föreläsningsschemat upptagna läroämnena, såsom fysiologi, histologi, mikroskopiska öfningar m. m.» icke kunde enligt inspektörens åsigt, »vid inrättningen meddelas», hvarjemte »lokalerna hvarken voro tillräckliga, lämpliga eller i ett tillfredsställande skick», vill det synas icke vara Riksdagen fullt värdigt att låta ett af staten anlagdt och nästan uteslutande genom statsmedel underhållet läroverk fortfarande förblifva i ett sådant tillstånd. Antingen bör det därför sättas i ett tillfredsställande skick, om det såsom veterinärläroverk kan anses fortfarande vara för landet behöfligt, eller i motsatt fall nedläggas eller ombildas till en nyttig och behöflig anstalt.

Det har anmärkts, att ombildningen af inrättningen, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts förslag vid sistlidne riksdag skulle möta hinder uti bestämmelserna i Hernqvistska donationen. Af offentliga handlingar framgår emellertid, att genom föreskrifterna i Kongl. Brevet den 8 Maj 1775 uppläts prebendehemmanet Brogården invid Skara till »en lazarettinrättning för sjuka kreatur och till bättre befordran och verkställighet af artis veterinariæ fortplantande i riket», och det var först efter Hernqvists död 1808, som inrättningen erhöll de af honom donerade jordlotter, tomter m. m. Hela afkastningen af donationen beräknades år 1884 uppgå till 2,800 kronor. Den har blifvit skänkt till »artis veterinariæ lärohuset i Skara» och man har framhållit, att denna bestämmelse skulle lägga hinder i vägen för en ombildning af inrättningen, sådan som Kongl. Maj:t vid sistlidne riksdag hade föreslagit, men det bör dervid erinras om, att vid testamentets

uppgörande och sedermera vid donationens öfverlemnande fans ingen annan föreskrift för inrättningens verksamhet än den i ofvan nämnda i Kongl. Brevvet den 8 Maj 1775 angifna, hvarjemte Hernqvist sedan 1774 hade i uppdrag att mot 1000 daler silfvermynt årligen, förutom sin lektorslön vid gymnasiet i Skara, hvar tredje år utexaminera minst tvenne i veterinärkonsten inöfvade personer, som kunde till det allmännas tjänst användas.

Det har sålunda ifrån inrättningens grundläggning intill den dag som är aldrig varit föreskrifvet, att vid inrättningen skulle meddelas undervisning i veterinära ämnen till den omfattning, som för utbildande af veterinärläkare är erforderlig. Att inrättningen vid tiden för donationens öfverlemnande icke haft en så omfattande bestämmelse finner man äfven deraf, att 1810 års Riksdag hos Kongl. Maj:t gjorde underdånig framställning om »att tjenliga mått och steg kunde vidtagas till anskaffande af pålitlige läkare för boskapssjukdom», en framställning, som naturligtvis varit obehöflig, i händelse en sådan anstalt redan funnits inom landet. Följden af Riksdagens anhållan blef ock anläggandet af veterinärinrättningen i Stockholm.

Genom den af Kongl. Maj:t föreslagna ombildningen blifver dock inrättningen fortfarande ett veterinärläroverk, ehuru ej till den omfattning, som är erforderlig för utbildande af veterinärer.

Den åberopade bristen på veterinärer, hvilken skulle betinga behovet af tvenne veterinärläroverk härrör sannolikt derifrån, att för 12—15 år sedan verkligen förefans en sådan brist, derigenom att så få personer togo inträde vid läroverken och att institutet i Stockholm, uti dess gamla lokaler, ej kunde emottaga något större antal elever. Sedan emellertid veterinärernas vilkor blifvit något förbättrade, i följd af Rikets Ständers underdåniga framställning den 28 Februari 1863 om att »ej mindre undervisningen i veterinärvetenskapen måtte höjas och utvidgas än äfven djurläkarnes antal förökas och deras vilkor förbättras» och sedan 1880 veterinärinstitutet fått tillräckliga lokaler, kan nu mera ingen klagan öfver brist på veterinärer med fog framställas, i synnerhet som genom det stora antal elever, som under senare åren funnits och fortfarande finnes vid institutet, veterinärerna inom landet efter några få år skola öfverstiga 300, hvilket antal af 1863 och 1874 års veterinärkomitéer ansågs blifva erforderligt under närmaste framtiden. Det finnes icke heller i Europa flera land än Frankrike, Ryssland, Preussen och Italien, som hafva mer än ett sådant läroverk, och våra grannländer, Norge och Finland, sakna dylika läroanstalter. Riksdagen har ock år 1873, 1874, 1875 och 1878 afstyrkt alla förslag att definitivt ordna inrättningen i Skara till ett läroverk för utbildande af veterinärer under

åberopande af att behovet inom landet icke kräfde mer än *ett* sådant läroverk.

Beträffande det anmärkta behovet af veterinärer, billigare än de från Stockholm utexaminerade, så förmenar man, att sådana skulle kunna erhållas genom att inrättningen i Skara finge, såsom hittills sedan 1872 tills vidare varit bestämdt, emottaga ynglingar med förkunskaper motsvarande afgang från 5:te klassen af elementarläroverk för att utbildas för den privata sjukvården af husdjur, men hvilka ej voro berättigade söka sådane tjänster, hvar till fordrades att vara fullt utbildad eller s. k. legitimerad veterinär. För ett definitivt ordnande af inrättningen äfven i detta syfte skulle dock erfordras icke obetydliga anslag till lämpliga lokaler, undervisningsmateriel och ökade lärarekrafter.

Nu hafva emellertid alla sakkunnige såsom Medicinalstyrelsen, svenska veterinärläkareföreningen och Landtbruksakademien förklaradt, att ynglingar med så ringa förkunskaper som vid afgang från 5:te klassen, icke kunna följa undervisningen uti de särskilda läroämnena vid en veterinärskola, ej begagna de vanliga läroböckerna, som nästan utan undantag äro författade på tyska och franska, samt i följd af bristande språkkunskaper ej efter afgången från läroverket följa vetenskapens framsteg.

Af dessa skäl kunna de ej användas vid utbrott af smittosamma sjukdomar och farsorter hos husdjuren eller just vid sådana tillfällen, då behovet af veterinärer är störst. Det gäller härvid att i första utbrottet af sådana sjukdomar igenkänna desamma och anordna åtgärder till deras hämmande. En jemförelse med behandlingen af människor vid farsotens uppträdande, dervid ofta medicine kandidater användas, kan ej här tillämpas, alldenstund vid farsoter hos husdjuren sjukdomens tidiga igenkännande och vidtagande af administrativa åtgärder äro hufvudsaken, och sådant vågar man ej anförtro åt andra än fullt utbildade veterinärer.

Blifver det bestämdt, att veterinärinrättningen i Skara definitivt ordnas till ett läroverk för utbildande af 2:dra klassens veterinärer, så komma dessa veterinärer snart att blifva öfvervägande inom landet och man har vid svårare sjukdomsfall eller vid farsoter inga eller endast ett ringa antal fullt utbildade veterinärer att tillgå, alldenstund det naturligtvis är beqvämare att efter 5:te klassen genomgå veterinärskolan i Skara än att aflägga maturitetsexamen för att studera vid Veterinärinstitutet i Stockholm hvarigenom vinnes den ringa fördelen att sedan kunna täfla om de 2—3 platser i statens tjänst — såsom läns- och militärveterinärer — hvilka i medeltal årligen behöfva tillsättas.

Af landets öfver 200 veterinärer äro omkring 30 sådane 2:dra klas-
sens veterinärer, eller s. k. *privatveterinärer*, hvilka utgått från inrätt-
ningen i Skara och de bland dem, som äro anställda af hushållningssällskap
eller landsting hafva samma löner och praktisera efter enahanda taxa som
de från Stockholm utexaminerade veterinärerna, *så att faktiskt äro de förra
ej billigare än de senare*. Men, säger man, de från Skara utgångna
borde vara billigare, emedan de ej behöft offra så mycket på förvärfvande
af sina kunskaper som de, hvilka utgått från institutet i Stockholm. Ja,
så borde det vara, men är det ej i verkligheten. I alla händelser är det
likväl ej *billigheten* utan *skickligheten*, som härvid är af vigt, och det är
först sedan fråga uppstått om ordnandet af inrättningen i Skara, som man
hört talas om att det öfvervägande antalet af landets veterinärer skulle
hafva för stora anspråk på ersättning för af dem lemnad hjälp, oaktadt de
inom alla län, med undantag af Kristianstads, af hushållningssällskap och
landsting anstälde veterinärer erhålla ersättning efter taxa och ehuru Riks-
dagen för öfver 20 år sedan anhöll hos Kongl. Maj:t, att veterinärunder-
visningen inom landet måtte höjas och veterinärernas villkor förbättras.

Den stora fördel Sverige eger framför flertalet af Europas land, att få
till det inre af England införa lefvande djur, bör man väl äfven söka bi-
behålla genom att underhålla ett väl ordnad veterinärväsende, men förtro-
endet bibehålles icke genom att endast hafva legitimerade veterinärer, som
undersöka djuren vid utförseln, utan sådana böra finnas i hela landet. Ut-
gifterna för besigtningen vid utförseln äro ock så ringa, att dessa icke kunna
i någon mån verka hämmande på exporten, ty genom den af Kongl. Maj:t
den 21 Mars 1884 fastställda taxa skall för besigtning och attest erläggas
för får och svin 15 öre och för nötkreatur 20—40 öre.

Med hänsyn till det understundom anförda skälet för bibehållandet af
inrättningen i Skara för utbildning af veterinärer, att der skulle finnas rik-
ligare tillgång på sjuka boskapsdjur för lärjungarnes undervisning i praktisk
sjukvård än i Stockholm, så har detta påstående ofta blifvit vederlagdt och
förhållandet i detta afseende framgår tydligt af Medicinalstyrelsens årsberät-
telser för åren 1873—1882, af hvilka inhemtas, att i medeltal per år har
följande antal husdjur varit vid läroverkens kliniker föremål för elevernas
undervisning i praktisk sjukvård och i besigtning.

	Stockholm	Skara
Hästar	3,245	1,598
Nötkreatur	723	301

	Stockholm	Skara
Får (getter)	54	15
Svin	183	25
Hundar.....	1,005	17
Andra djur	167	11

Det är icke endast den rikare tillgång på husdjur af alla slag, som finnes i Stockholm och dess omnejd emot i Skara, som utmärker läroverket på förra stället, utan äfven all annan undervisningsmateriel. Något annat land än Sverige har ej heller vågat ett sådant experiment som att förlägga en veterinärskola till en småstad. Äfven Hernqvist uppgjorde, efter att i Frankrike hafva studerat veterinärmedicin, vid sin återkomst till fäderneslandet förslag till anläggande af en veterinärskola i Stockholm, hvilket förslag dock af brist på medel ej kunde utföras.

Efter att hafva bemött de invändningar, som varit anförda emot antagandet af det vid sistlidne riksdag förevarande förslag till ombildning af veterinärrättningen i Skara, går jag att framhålla förslaget fördelar.

Genom inrättandet af en fullständig hofbeslagsskola, öfverensstämmande med dem, som finnas vid Veterinärinstitutet i Stockholm och Landtbruksinstitutet på Alnarp, skulle Vestergötland och Småland komma i åtnjutande af en fördel, som dessa provinser förut saknat. Vid veterinärrättningen i Skara hafva visserligen hittills 10—20 bysmeder årligen erhållit 14 dagars praktisk undervisning hvardera i skoning af hästar men icke en fullständig praktisk och teoretisk kurs i ämnet såsom vid ofvan nämnda läroverk. Det finnes visserligen i årsberättelserna från veterinärrättningen i Skara uppförda 4—5 personer under benämningen *hofslagare-lärningar*, men dessa personer äro instruktionssmedens enskilde arbetare, som stanna i hans tjänst längre eller kortare tid och med hvilka läroverket icke har någon befattning.

Den sjukvårdsanstalt, hvartill konung Gustaf III år 1775 upplät prebende-hemmanet Brogården, skulle enligt förslaget fortfarande komma att ega bestånd och vid densamma skulle lemnas praktisk undervisning i behandling af enklare åkommor åt personer, som deraf vilja sig begagna, ungefär såsom det för närvarande eger rum vid hvarje landtbruksskola i riket. Vid hvarje större egendom önskar man ju, att stalldrängen och ladugårds-skötaren skola kunna behandla enklare åkommor hos gårdens husdjur och efter veterinärens föreskrift sköta de sjuka kreaturen. Tillfälle till öfning härutinnan skulle erbjudas genom antagandet af ifrågavarande förslag, men lika litet som man kan anse de från landtbruksskolorna utgående rättarelär-

lingar för en tredje klass veterinärer, lika litet skulle en sådan benämning kunna tilläggas de personer, hvilka erhållit berörda praktiska undervisning.

Genom att en gång definitivt ordna inrättningens verksamhet, hvarpå den väntat i 65 år eller från den tid institutet i Stockholm öppnades, och under hvilken tid det aldrig bestämts, att veterinärer der skulle utexamineras, skulle man, med antagande att det förslag för skolans ombildning, som förekom i Kongl. propositionen vid sistlidne riksdag, blifva i tillfälle att derjemte inrätta en landtmannaskola vid Brogården, i öfverensstämmelse med det förslag landtbruksläroverkskomitén och sedermera Medicinalstyrelsen framställt, en sak som under många år varit ifrågasatt. Denna sak behöfver dock icke och kan ej heller nu komma under öfverläggning, då Kongl. Maj:t ännu icke fattat beslut med hänsyn till det betänkande, nämnda komité afgifvit; och då den ifrågasatta organisationen ej skulle träda i verket förr än om 3—4 år, blifver det tillfälle att sedermera göra framställning i ämnet.

Blefve vid den definitiva organisationen en del lokaler och undervisningsmateriel afskilda för landtmannaskolans behof och föreståndaren för hofbeslagsskolan samt sjukvårdsanstalten tillika förordnades vara lärare i hushjurskötsel vid landtmannaskolan, så skulle Vestergötland derigenom erhålla större fördelar af inrättningen, än den hittills haft eller skulle kunna få, om inrättningen ordnades för att utexaminera en 2:dra klass af veterinärer.

Till underhåll af inrättningen med en verksamhet i enlighet med det Kongl. propositionen vid sistlidne riksdag afgifna förslag finnes dels afkastningen af statens egendom Brogården 2,525 kronor, af Hernqvistska donationen 2,800 kronor, af Ugglas m. fl. donation 75 kronor, hvartill skulle ytterligare behöfvas ett årligt statsanslag af 2,600 kronor och dy-medelst skulle för statsverket årligen besparas omkring 14,000 kronor af nu utgående ordinarie och extra ordinarie anslag. De belopp, som komma att utgå såsom pensioner till nu varande föreståndaren och instruktionsmeden, efter det ombildning egt rum, kunna icke med skäl hänföras till kostnader för ombildningens genomförande, då pensionen till instruktionsmeden i alla händelser skulle utgått, alldenstund han redan är pensionsmessig och föreståndaren blifver inom några få år, efter det den ifrågavarande organisationen varit utförd, äfvenledes pensionsmessig. För den tredje läraren, eller t. f. lektorn, erfordras sannolikt ingen pension, då han kan antagas till föreståndare vid den nybildade läroanstalten.

Genom nu berörda ombildning skulle Vestergötland sålunda fortfarande

hafva en sjukvårdsanstalt för husdjur och derjemte en *fullständig* hofbeslagsskola; vidare en praktisk undervisningsanstalt för personer, som skola utbildas till vårdare af sjuka husdjur, samt derjemte få sig anvisade lokal och undervisningsmateriel för bildande af en landtmannaskola. Hernqvistska donationens tomter m. m. komma då, fortfarande som hittills, att utarrenderas för inrättningens räkning.

Skulle man deremot fordra, att staten, för att bibehålla Hernqvistska donationen, hvars afkastning är 2,800 kronor, vore skyldig att icke allenast, såsom hittills under många år, offra omkring 20,000 kronor per år utan kanske dubbla beloppet för att sätta denna af staten grundade veterinärinrättning uti ett någorlunda tidsenligt skick, vore det än för att der endast utbilda en lägre klass af veterinärer, då vore det väl bättre att återlemna donationen, i händelse några anhöriga till Hernqvist kunde påträffas, i synnerhet som alla sakkunnige förklarar läroverket icke vara behöfligt för utbildande af veterinärer.

Då emellertid en nu beslutad ombildning af inrättningen först kan verkställas, då inrättningens nuvarande elever afslutat sin lärokurs, skulle för nästkommande år samma belopp af ordinarie statsanslag som hittills behöfva utgå eller 4,100 kronor, men hvad beträffar det extraordinarie anslag af 12,900 kronor, som hittills utgått och hvaraf 2,000 kronor användas till stipendier, så erfordras icke hela det sistnämnda beloppet för år 1887, alldenstund inrättningen under första hälften af detta år endast har 3:ne och under senare delen af samma år 2:ne årsklasser af elever. Till stipendier under 1887 kan därför ej behöfvas mer än 1,500 kronor, hvari genom det extra ordinarie anslaget kan minskas till 12,400 kronor.

Med anledning af hvad jag nu anfört, får jag vördsamt hemställa, att Riksdagen behagade besluta:

att, då de nuvarande eleverna vid veterinärinrättningen i Skara afslutat den för dem bestämda lärokurs, inrättningen ombildas till en fullständig hofbeslagsskola för utbildande af civila och militära hofslagare;

att der fortfarande må underhållas en sjukvårdsanstalt för husdjur, hvarest lämplig praktisk undervisning i behandling af enklare åkommor hos husdjuren lemnas åt dem, som vilja sig deraf begagna;

att till underhåll af inrättningen med nämnda omfattning finge användas inkomsten af Hernqvistska

donationen och det af C. U. Ugglå, A. Hellstadius och Thunberg m. fl. lemnade kapital, vidare arrendemedlen af statens egendom Brogården och hvad af nu utgående ordinarie statsanslag kan befinnas erforderligt;

samt att till veterinärrättningen i Skara å extra stat för år 1887 bevilja ett anslag af 12,400 kronor.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 23 Januari 1886.

J. H. G. Fredholm.
